

mocht aanvaard worden waarbij het zijn posities in China zou prijsgeven dan wel wezenlijk minder vrijheid van handelen zou krijgen in de richting van Nederlands-Indië.

Premier Konoye begreep dat op *die* basis geen accoord met Washington mogelijk zou zijn. Zijn plan was, persoonlijk een veel gematigder accoord te sluiten en dat onmiddellijk door de keizer te laten bekrachtigen. Konoye hield er wel rekening mee dat die verrassende stap hem het leven zou kosten maar hij mocht aannemen dat ook de meest chauvinistische officieren tegen een door de keizer goedgekeurde regeling niet in verzet zouden komen. Dit avontuurlijke project kwam evenwel door de begrijpelijke aarzelingen van Washington niet van de grond. Konoye trad af. Op 1 oktober werd een nieuw Japans kabinet gevormd – gevormd door niemand anders dan de minister van oorlog, Tojo. Behalve minister-president werd deze opnieuw minister van oorlog en tevens minister van binnenlandse zaken.

De climax naderde.

★

Met de mogelijkheid dat er vroeg of laat naast het smeulend Japans-Russisch conflict een Japans-Amerikaanse oorlog zou uitbreken, hadden de Japanse staven al vele jaren lang rekening gehouden. Het zou Japan in die oorlog niet gaan om het verslaan van de Verenigde Staten, laat staan om de bezetting van delen van het Amerikaanse halfmond: het wilde zijn machtspositie in Oost- en Zuidoost-Azië afronden, consolideren en beschermen. In zekere zin zou het een oorlog worden om de aardolie van Nederlands-Indië. De Japanse staven gingen evenwel beseffen dat een greep naar Indië al door de positie van de Philippijnen, dwars op de route naar het zuiden, vroeg of laat onvermijdelijk tot oorlog met de Verenigde Staten zou leiden. Was het dan niet beter, het moment waarop Amerika in die oorlog betrokken zou worden, zèlf te bepalen en gebruik te maken van het element van verrassing om de Amerikanen een zo al niet vernietigende dan toch wel zeer zware slag toe te brengen? Voor de Nederlandse marine in Indische wateren waren de Japaners niet bevreesd, evenmin voor de Britse die goeddeels gebonden was door de oorlog in en bij Europa. Er was slechts één volwaardige tegenstander: de Amerikaanse *Pacific Fleet* die als regel met haar acht slagschepen en drie vliegekampschepen voor anker lag in de haven van Pearl Harbor. Kon men die vloot niet met één klap uitschakelen?

Het gehele Japanse operatieplan werd er op gebaseerd dat die klap raak zou zijn.